

Ek B: Çevre Hakları Mücadelesinde Kanunları Kullanmak

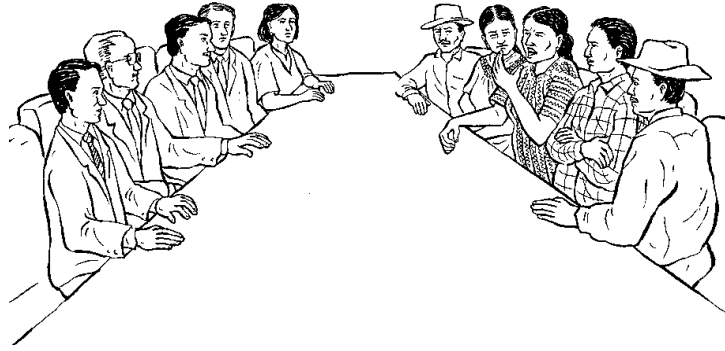
Çoğu ülkelerde insan hakları, bazen de çevre hakları (güvenli, sağlıklı çevre hakkı) kanunlarla korunur. Bu kitapta insanların toplumlarını korumak amacıyla yeni kanunlar yapmak için ya da mevcut kanunlarla korunmayı talep etmek için nasıl çalıştıklarına dair hikayeler bulacaksınız.

Kitabın bu bölümünde **Çevresel Etki Değerlendirmesinin** nasıl kullanılacağı ya da çevre haklarınızı korumak için nasıl dava açacağınız konusunda bilgiler bulacaksınız. Yerel ve ulusal mahkemeler, hükümetler sizi korumazsa uluslararası yardım alabileceğiniz yerler hakkında da bilgi bulabilirsiniz.

Çevrelerini ve sağlıklarını koruma mücadelesi veren topluluklar sıklıkla yol açacağı zararları hesaba katmadan doğal kaynakları kullanmak ya da kalkınma projelerini yürütmek isteyen şirketlerin veya hükümetlerin muhalefetine ve şiddetine maruz kalırlar. Bu projeler insanları yerlerinden edebilir, korkunç kirlilik yapabilir, kamu güvenliğini tehlikeye sokabilir ya da ciddi sağlık sorunlarına yol açan zehirli maddeler üretebilir. Bütün bunlar insan haklarının ve çevre haklarının ihlalidir.

Bazen büyük şirketlerin parası ve gücü hükümetlerin halkı koruyacak kanunları çıkartmalarını ve uygulamalarını engelleyebilir. Yerel ve ulusal kanunlar etkili olmadığında, sizi ve toplumunuzu koruyabilecek bazı uluslararası kanunlar vardır.

İnsanların çevre hakları olduğu fikri hukuk açısından nispeten yeni olduğundan bu hakların içeriği ve nasıl uygulanacakları henüz tam belirlenmiş değildir. Bu nedenle çevre hakları konusundaki her kanuni mücadele çok önemlidir.

Çevresel Etki Değerlendirmeleri (ÇED'ler)

Endüstri ve kalkınma projeleri çevresel tahribata yol açtığından, hükümetler, endüstriler ve kalkınma ajansları kanun gereği çevresel etki değerlendirmesi ya da ÇED denen bir karar verme ve planlama aracını kullanmak zorundadırlar.

ÇED belli bir alanda yapılacak yolların, madenlerin, hava alanlarının ya da başka endüstriyel kalkınma projelerinin insanları, hayvanları, araziye, suyu ve

hava kalitesini nasıl etkileyeceğini tanımlar. İnsanların göçe zorlanması gibi sosyal sorunlar ve geleneksel geçim yollarının, tarihi ya da manevi önemi olan yerlerin ortadan kalkması gibi kültürel kaynakların kaybına ilişkin sorunları da gündeme getirebilir. ÇED, proje gerçekleşecekse işin yapılması için daha az zarar verecek yöntemleri de öne sürmelidir.

ÇED tek başına şirket tarafından ya da şirketle birlikte halkın ve hükümet yetkililerinin katılımıyla hazırlanabilir. (İki toplumun ÇED'i kullanması hakkındaki hikayeler için, bkz sf 446 ve 536.)

ÇED'lerin işleyişi

ÇED'lerin 2 temel fonksiyonu vardır:

1. Projenin etkilerinin incelenmesi ve bu etkileri anlatan yazılı bir rapor. Bu, genellikle projeyi yöneten şirketin sorumluluğundadır, toplum katılımını içerebilir ya da içermeyebilir.
2. Halk toplantıları, etkilenecek toplulukların projeyi başlamadan önce değerlendirmelerine imkan tanır.

ÇED ihtiyat ilkesi (bkz sf 33) rehberliğinde daha çok işe yarar. ÇED projenin zararlı olabileceğini gösteriyorsa, plan durdurulmalı ya da değiştirilmelidir. Ancak sıklıkla ÇED'ler şimdi ya da gelecekte halka ve çevreye ciddi zarar verebilecek olsa bile projeyi zararsızmış gibi göstermek için kullanılırlar. Şirketlerin çoğu ÇED raporunu toplum katılımıyla yazmak yerine katımcıları davet etmeden önce yazar. Bazen de şirketler ÇED hakkındaki toplantıları yeterince duyurmazlar ya da katılımı zorlaştırırlar. Bir şirket ya da hükümet ajansı tarafından aceleyle gerçekleştirilen adaletsiz bir ÇED süreci sıklıkla proje başlarken halkın onu durdurmak için kampanyalar düzenlemesine neden olur. Her halükarda, ÇED'ler teklif edilen kalkınma projelerini değerlendirmek ve iyileştirmek için hem halk hem de hükümetler için önemli bir araç olabilirler.

Halk ÇED sürecini nasıl etkileyebilir

Farklı kaynaklardan (sadece şirketlerden değil) bol miktarda bilgi almak ve tüm muhtemel etkileri anlayacak kadar zamana sahip olmak ÇED'e katılma hakkınızın önemli bileşenleridir. Birçok karar, genellikle etkilenecek insanlar henüz bir şey söylemeden alınır.

Toplumun ÇED sürecinde katılımı uzun dönemde sağlığını ve kaynaklarını korumak üzere eğitilmesine ve örgütlenmesine yardımcı olabilir. Zararlı bir projeyi engellemek her zaman mümkün olmasa bile, ÇED çerçevesinde eğitmeniz ve organize etmeniz toplumunuzu korumaya yardımcı olur.

Katılım talebi

Halk ÇED sürecinde söz sahibi olmayı talep edebilir. Bazen bir mahkeme, hükümet ya da kalkınma ajansı toplum temsilcilerinin ÇED sürecine katılmasını izin verebilir. Halktan kişilerin, STK ya da avukat gibi bir destekleyicinin onları temsil etmesi istenebilir. Toplum temsilcileri ÇED sürecinde yer alırsalar, şirketin ne planladığını ve ne yaptığını halka anlatabilirler. Katılım, toplumun hakları ve sorumlulukları, projeden kaynaklanabilecek zararların önlenmesi, hatta projenin iptali konusunda bir anlayış gelişmesini sağlayabilir.

ÇED raporunun tamamını edinin

Halkın, sadece özetini ya da bir bölümünü değil, ÇED belgesinin tamamını görme hakkı vardır. ÇED raporlarında sıklıkla "Güvenlik Riskleri," "Sosyal Riskler," "Sağlık Riskleri," ve "Temizleme Masrafları" gibi bölümler bulunur. Bu bölümler, özellikle halka açık toplantılarda şirketlerin paylaşmayacakları sorunlar hakkında bilgiler içerebilir.

Zararlı projelere karşı geniş tabanlı bir muhalefet oluşturmak için ÇED'de belirtilen sorunların yanı sıra belirtilemeyen sorunlar da basınla, hükümet görevlileriyle ve halkla paylaşılmalıdır. Bunları, ayrıca şirketlere ya da hükümetlere halkın endişelerini dikkate almaları için baskı yapabilecek, ulusal ya da Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlarla da paylaşabilirsiniz.

Halk maden ocakları açılmasına direniyor

Junin halkı Ekvador'daki Andes Dağları'nın yamaçlarındaki muhteşem ormanlarda yaşayan bir tarım toplumdur. Burada halk yoksuldur ama yüzyıllardır geçimlerini topraktan sağlamaya devam ederler. Yakın zaman önce, Juninliler tarihlerindeki en büyük sorunla yüz yüze geldiler: bir şirket onların topraklarına Güney Amerika'nın en büyük açık bakır ocaklarından birini kurmayı planlamıştı.

Bir Japon madencilik şirketi bölgede araştırma yapmaya başladığında Juninliler madenciliğin kirlilik getireceğini söylemişlerdi. Ama madencilik şirketi yollar, sağlık kuruluşları ve okullar yapmaya söz verince Junin halkı onların maden aramasına razı oldu. Şirketin büyük bir bakır kaynağı bulmasının üzerinden çok zaman geçmeden Junin halkının su kaynakları maden atıklarıyla kirlenmeye başladı. Bir süre sonra halk deri döküntülerinden ve başka sağlık sorunlarından yakınır oldu.

Örgütlenmeyi sürdürdük.
Bazı köylüler bir gazete çıkarıp
haberleri yayarak
mücadelemize destek
sağladılar.

Halk madencilik şirketinden kirlenmeyi durdurmasını istedi. Şirket bu isteğe cevap vermeyince Junin halkı harekete geçti. Maden çalışanlarının tatilde olduğu bir zamanda, yüzlerce köylü maden kampını basıp alet-edavati, ev ve büro malzemelerini ve diğer değerli şeyleri alarak yöneticilere teslim ettiler. Sonra da kampı ateşe verdiler. Şirket mesajı aldı ve orayı terk etti, ama bir süre sonra madeni bir Kanada şirketine sattı.

Kanada şirketi halkı bölmeye çalıştı. Juninlilere arazilerini satmaları için büyük miktarlarda para teklif etti. Bazıları sattı, bazıları da satmadı. Şirket bu olayın çatışmalara yol açacağını biliyordu. Ayrıca şirket sağlık hizmeti vermek üzere bir de doktor gönderdi, ama sağlık hizmeti sadece madeni desteklediğini beyan eden bir belgeyi imzalayanlara verilecekti. Bu adaletsiz uygulama Ekvador'un dışında duyulunca, uluslararası destekçiler hastalanan herkese hizmet veren bir doktor gönderdiler.

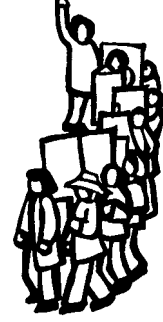
Ekvador'un kanunları kalkınma projelerine başlanmadan önce ÇED raporunu zorunlu tuttuğu için Junin halkı ÇED'i arazilerini koruma planlarının bir parçası yaptılar. Köylüler ÇED düzgün yapılmamışsa hükümetin maden ocağı açılmasına izin vermeyeceğini biliyorlardı. Dürüst bir ÇED raporunda bakır madeninin insanları göçe zorlayacağını, hava kirliliğinin, erozyonun ve suların kirleneceğinin anlatılması gerektiğini de biliyorlardı.

(hikaye sonraki sayfada sürecek)

(önceki sayfadan devam ediyor)

Junin halkı kanunları kendi avantajı için kullanmayı öğrendi. Şirket ÇED yaptığını belirtti ama hükümet bu ÇED'i yetersiz bularak reddetti.

Juninliler yolları kapatarak şirketin alana girmesini engellemek gibi doğrudan eylemleri de kullandılar. Toplum liderleri tüm bölgeyi madencilik yapılamayacak bölge ilan ettiler. Çok çeşitli taktiklerin kullanılmasıyla Junin halkı açık bakır madenciliğinin evlerini, ormanlarını ve su kaynaklarını mahvetmesini önledi.

Toplum- tabanlı ÇED'ler

Toplum- tabanlı ÇED bir köy, kasaba ya da bölgedeki halkın hava, gıda, su, hayvanlar, orman ürünleri, bitkisel ilaçlar, kutsal yerler ve benzeri kaynakları kullanma ve koruma konusunda ortak bir anlayışa ulaşmalarına yardım edebilir. Böylece kaynakların kullanımını hakkındaki yanlış anlamalar giderilebilir, çatışmalar çözümlenebilir. Bu, şirketlere ya da hükümetlere karşı çıkmak için gerekli olan birliği sağlar. Ayrıca su, kereste, arazi ya da diğer kaynaklarını sömürmek için insanlar arasındaki bölünmeleri kullanan endüstrilere karşı harekete geçmeye yardımcı olabilir.

Toplum- tabanlı ÇED'in içeriği toplumun hangi kaynakları kullandığını ve bunları sömürülmekten korumak için en iyi anlaşmaların nasıl yapılabileceğini tartışmak kadar basit olabilir. Ayrıntılı haritalar çizilerek, anketler düzenleyerek, komşu topluluklarla ve destek veren örgütlerle ittifaklar kurarak daha ayrıntılı bir toplum-tabanlı ÇED hazırlanabilir.

Toplum-tabanlı ÇED şirketlerin ya da hükümetlerin hazırlattığı ÇED'den farklıdır. Bu ÇED, kaynakların kullanımından daha çok halkın düşüncelerine, insanların sağlığına ve kültürüne önem verdiği için "resmi" ÇED'in kanuni gerekliliklerini taşımayabilir. ÇED'lerde kullanılan "bilimsel" dil çoğu insanın kafasını karıştırır, zaten çoğu kimse anlamasın diye özellikle böyle yapılır. Toplum-tabanlı ÇED "çevresel etkiyi değerlendirmenin bir başka yolu mümkündür" demektir.

Bu kitapta anlatılan haritalama (sf 16), sosyodramalar (sf 19), sağlık anketleri (bkz sf 475), sulak alan koruma faaliyetleri (sf 143), çöp yürüyüşü (sf 370) gibi faaliyetler toplum-tabanlı ÇED'e katkıda bulunabilir.

Davalar

Çevresel haklar ve adalet mücadelesini kazanmanın yollarından biri şirketleri ulusal ya da uluslararası kanunları ihlal etmekle suçlayarak mahkemeye başvurmaktır. Kirletici bir endüstriye ya da şirkete karşı başarılı bir dava sadece orada ve o anda etkilenenleri değil başka yerlerdeki insanları ve gelecek nesilleri de korur.

Dava toplumunuza yararlı olacak mı?

Davalar çok sayıda çevre mücadelesinde başarıyla kullanılmıştır. Ancak bu davalar çok pahalıya patlar ve sıklıkla yıllarca sürer. Bir ülkede sağlığı ve çevreyi koruyan kanunlar olsa bile dava kazanmak zor olabilir. Bu

kanunlar sık kullanılmıyorsa hakimler ve avukatlar bunların farkında olmayabilirler. Birçok ülkede, özellikle şirketlerin çok güçlü olduğu yerlerde, hakimler ve siyasetçiler arasında rüşvet, yoksulların haklarını aramalarını zorlaştırabilir. Ne yazık ki, başarısız davalar başarılı davalardan çoktur. Bir şirkete, endüstriye ya da hükümete karşı dava açmadan önce bunları akılda bulundurmakta yarar olabilir.

Hedeflerinizi düşünün

Davadan ne beklediğinizi tam olarak bilmeniz çok önemlidir. Sonra, beklentinizi karşılamak için en iyi yolun dava açmak olup olmadığına karar verin. Şirketin ne yapmasını istiyorsunuz?

- Petrol kaçağını ya da başka türden zehirli kirliliği temizlemesini mi?
- İnsanların sağlık, arazi ya da kaynaklar konusundaki zararlarını tazmin etmesini mi?
- Ülkeden ya da bölgeden çekip gitmesini mi?

Kanuni mücadele toplumu eğitebilir ve harekete geçirebilir. Ancak boykotlar, oturma eylemi, grevler ya da halkı bilgilendirme kampanyaları gibi eylemler uzun bir kanuni mücadeleye göre daha hızlı ve daha kolay yoldan görüşmelere başlanmasını veya siyasi kararlar alınmasını sağlayabilir. Bu tür eylemlerin toplumunuz için davadan daha etkili olup olmayacağını değerlendirin. Ayrıca hem kanuni yollara başvurmanın hem de doğrudan eylemler yapmanın başarıya katkısı olup olmayacağını da değerlendirin.

Mahkemede kazanmasanız bile dava yararlı olacak mı?

Tabii ki davayı kazanmak istersiniz. Ancak davayı kazanacağınızdan emin değilseniz, kaybetmenizin mücadelenize yarar mı, zarar mı sağlayacağını düşünün. Bazen başarısız dava toplumun sorunlarının gündeme taşınmasına neden olabilir. Çevresel hasar ve insan hakları ihlali konusundaki bir davadan ülkenizdeki mahkemelerde sonuç alamazsanız, Birleşmiş Milletler (bkz sf 543) gibi uluslararası kuruluşlara şikayet edebilirsiniz. Bu da sorunu çözmeyebilir, ancak daha fazla zaman almasına ve daha fazla kaynak tüketilmesine rağmen savunduğunuz konuların gündemde yerini almasını sağlayabilir.

Bazen başarısız dava her şeyi daha kötü hale getirebilir. Kötü bir sonuç hakimlere ve avukatlara gelecek davaların da başarılı olmayacağını düşündürebilir. Olumsuz tanıtım, insanların adaletsiz bir para talebinde buldukları ya da başka amaçlara ulaşmak istedikleri zannını uyandırabilir. Ve tüm başarısız organizasyon çabaları gibi, başarısız davalar da toplumun moralini bozar, bölünmelere neden olur.

Davayı kim açacak?

Zararın mağduru, ister bir kişi ya da ailesi, ister tüm toplum olsun, davayı takip etmeye ve risklerini göze almaya istekli olmalıdır. Genel olarak, bir kuruluş, zarar görmüş ama davaya katılmak istemeyen bir kişi adına şirketleri dava edemez.

Zararın kanıtı var mı?

Davayı kazanabilmeniz için:

- Mağdurların fiziksel ya da ekonomik zarara uğradıklarını,
- Zarara şirketin yola açtığını ispatlamanız gerekir.

Bunu ispatlayacak delil yoksa, dava faydadan çok zarar verebilir. Şirketin kanunu ihlal ettiği açık olduğunda bile, verdiği zararın kanıtı yoksa dava açmanıza izin vermeyebilirler, açsanız da kazanamayabilirsiniz.

Kanıt elde mevcut mu?

Mahkemede sadece mahkemeye götürülebilen kanıtlar yararlıdır. Zarara uğradığı iddiasıyla dava açan kişiler mahkemede konuşmaya istekli olmalıdırlar ve konuşmaya istekli şahitleri de bulunmalıdırlar. Bu kişiler fotoğraflar, çalışmalar, tıbbi kayıtlar ya da benzeri kanıtlarla uğradıkları zarara suçladıkları şirketin neden olduğunu ortaya koymalıdırlar. Zararı ispatlamak çok zordur. Örneğin, şirket bir doktor getirerek işçilerin kimyasallar nedeniyle değil de sigara içme, sağlıksız beslenme gibi kötü alışkanlıklar ya da sadece kötü kader sonucu kansere yakalandıklarını söyletebilir. Akla çok yakın bir ilişki varmış gibi görünse de “neden ve sonuç” ilişkisini kanuni olarak ispatlamak çok zor olabilir.

Zarara kim ya da ne yol açtı?

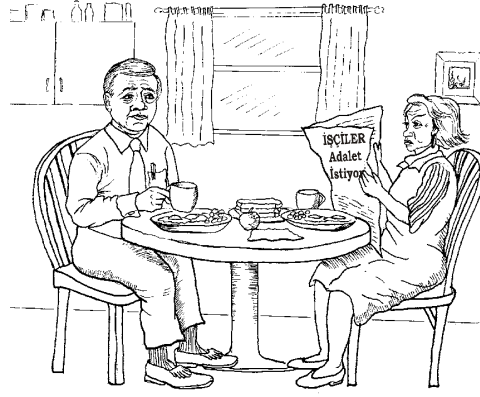
Çevresel zarar için davalar kişiler, şirketler ve bazı ülkelerde de hükümet aleyhine açılır.

Dava çok uluslu bir şirkete karşı mı?

Çok uluslu şirketlerin sıklıkla birçok ülkede büroları vardır. Çok uluslu bir şirketi suçlamak için hem ana ülkede hem de zarara yol açtığı ülkede çalışmalar yapmak gerekir.

Bu masraflı ve zordur, ama yapılabilir (bkz sf 469 ve 497'deki hikayeler). Sıklıkla çok uluslu şirketlerin iş yaptıkları ülkelerde temsilcileri vardır. Yabancı ülkedeki ana şirket yerine yerel temsilciyi suçlamak daha kolay olabilir. Örneğin, ABD petrol şirketi Chevron, Nijer Deltası'nı kirletince yerel aktivistler Amerikan şirketini değil

Chevron'un Nijerya temsilcisini suçladılar. Eş zamanlı olarak, uluslararası aktivistler tüm dünyayı Chevron'un insan hakları ihlalleri hakkında eğitmek, şirketi uygulamalarını değiştirmeye zorlamak için kampanya başlattılar.

Dikkate alınması gereken diğer şeyler

- Zarar ya da ihlal yakın zamanda mı oluştu? Davaların zararın verilmesinden belli bir süre sonra açılmaları gerekir (genellikle 10 yıldan daha uzun bir süre geçmemeli). Bu durum en tehlikeli hastalıklar olmalarına rağmen kanser gibi yıllar sonra ortaya çıkan hastalıklar nedeniyle açılan davaların kazanılmasını zorlaştırır.
- Davayı açanlar, şahitleri ve avukatları güvenliklerini riske atmayı göze alıyorlar mı? Şirketler ve hükümetler güçlerini korumak için fiziksel şiddet ve cinayet dahil hiçbir şeyden çekinmeyebilirler. Bu güce karşı çıkmak hayatını riske atmayı gerektirebilir.
- Dava giderlerini karşılayacak para var mı? Mahkeme, avukat, uluslararası seyahat, telefon, delil toplama ücretleri ve diğer masraflar hızla kabarıp gider.
- Davayı yıllarca takip edebilecek misiniz? Bir dava 3-10 yıl, hatta daha uzun sürebilir. Bazen dava bittiğinde mağdurlar çoktan ölmüş olabilirler.

Uluslararası Kanunların Kullanımı

Birleşmiş Milletler üyesi ülkeler (aşağı yukarı dünyadaki tüm ülkeler) tarafından çevre hakları konusunda birçok kanun ve sözleşme kabul edilmiştir. İnsan hakları tüm insanlara ve topluluklara aittir, kimse bunları yok sayamaz. Bu haklar uluslararası ölçekte tanınmıştır, ancak etkili olabilmeleri için insanların bunları bilmesi ve uygulaması gerekir. Ulusal seviyede uygulamaları için girişimler yoksa, uluslararası kanunlar ve sözleşmeler etkili olmazlar.

Uluslararası anlaşmalar

Çok sayıda uluslararası anlaşma insan ve çevre haklarını korur. Ne yazık ki, bu anlaşmalar ihlal edildiğinde genellikle bir kişi ya da grup şikayetçi olamaz. Sadece Taraf Devletler (anlaşmaya imza koyan ülkeler) şikayetçi olabilirler, bu da nadiren olur. Ve bu anlaşmalar sadece hükümetlere uygulanabilir, çok uluslu şirketleri bağlamaz. Birçok ülkede, uluslararası kanunlar o ülkenin mahkemelerinde kullanılabilir. Uluslararası anlaşmaların ne dediğini öğrenmek, uluslararası toplumun belli konulardaki tutumunu anlamaya, insan haklarını korumak için kampanyalar düzenlemenize yardım eder. İnsanlar birçok ülkenin uyguladığı hakları ve anlaşmaları bildiklerinde kendi haklarını da talep ederler ve hükümetleri sorumlu tutarlar.

İnsan haklarını ve çevreyi koruyan bazı uluslararası anlaşmaların adları ile anlaşma metinlerine ve kullanımları hakkında bilgiye erişebileceğiniz websayfaları (Zehirli maddelerle ilgili anlaşmaların ayrıntıları için bkz sf 447).

- **Birleşmiş Milletler Şartı**
www.un.org/aboutun/charter/
- **İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi**
www.un.org/Overview/rights.html
- **Çocuk Hakları Sözleşmesi**
www.unhchr.ch/html/menu3/b/k2crc.htm
www.unicef.org/crc/
- **Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi**
unfccc.int/2860.php
- **Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi**
www.biodiv.org/default.shtml
www.iisd.ca/biodiv/cbdintro.html
- **Kalkınma Hakkı Bildirgesi**
www.unhchr.ch/html/menu3/b/74.htm
- **Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi**
www.unhchr.ch/html/menu3/b/a_ceschr.htm
- **Birleşmiş Milletler Sosyal İlerleme ve Kalkınma Bildirgesi**
www.unhchr.ch/html/menu3/b/m_progre.htm
- **Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimlerine Dair Vancouver Bildirgesi**
www.un-documents.net/van-dec.htm
- **Kalıcı Organik Kirleticilerin Ortadan Kaldırılmasına Dair Stockholm Sözleşmesi**
www.pops.int
www.ipen.org
- **Tehlikeli Atıkların Sınırlanması ve Bertarafının Kontrolüne Dair Basel Sözleşmesi**
www.basel.int/text/con-e.pdf
www.ban.org
- **Afrika'da Zararlı Atıkların Yönetimi ve Sınır Ötesi Hareketlerinin Denetlenmesi ve Afrika'ya İthalatının Yasaklanmasına Dair Bamako Sözleşmesi**
www.londonconvention.org/Bamako.htm
www.ban.org/Library/bamako_treaty.htm
- **Belirli Tehlikeli Kimyasalların ve Pestisidlerin Uluslararası Ticaretinde Ön Bilgilendirme Yapılmasına Dair Rotterdam Sözleşmesi**
www.pic.int/
- **Atıkların ve Diğer Maddelerin Dökülmesine Bağlı Deniz Kirliliğinin Önlenmesi Sözleşmesi**
www.imo.org/Conventions/contents.asp?topic_id=258&doc_id=681
www.londonconvention.org
- **Su ve Sürdürülebilir Kalkınmaya Dair Dublin Beyannamesi**
www.wmo.ch/web/homs/documents/english/icwedece.html
- **Johannesburg Binyıl Bildirgesi**
www.johannesburgsummit.org/html/documents/summit_docs/political_declaration_final.pdf

Uluslararası forumlar ve özel işlemler

İnsan hakları mücadelelerine dikkat çekmek için, birçok ülkenin vatandaşları Amerikan Devletleri Örgütü İnter-Amerikan Mahkemesi, Dünya Mahkemesi ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu gibi uluslararası kanuni forumlarda adalet ararlar. Bu forumlarda uluslararası ilgi çekmek ülkeler üzerinde, tazminat görüşmeleri yapmak ya da çevre tahribatına ve insan hakları ihlallerine yol açan şirket faaliyetlerini durdurmak konusunda baskı oluşturabilir.

İnsan hakları ihlalinin gerçekleştiği ülkenin mahkemelerine başvurmanın bir çözüm getirmediğini göstermek, ulusal kanunların ve ulusal mahkeme sisteminin neden adaletsiz olacağını ya da başka nedenlerle başarılı olamayacağını izah etmek gerekebilir.

Ayrıca, Birleşmiş Milletler insan hakları ihlallerinin dile getirilmesi için “özel işlemler” geliştirmiştir. Özel işlemler herhangi bir anlaşmayla ya da sözleşmeyle sınırlı olmaksızın gruplar ve bireyler tarafından, hükümetlerin izni olmadan, kullanılabilirler.

Kişiler ya da topluluklar “Özel Raportörler” adı verilen insan hakları uzmanlarıyla temasa geçerek özel işlemleri kullanabilirler. “Özel Raportörler” gıda hakkı, sağlık hakkı, zehirli atıkların bertaraf edilmesi gibi kendi ilgi alanlarındaki insan hakları ihlallerini araştırırlar. Özel Raportörler’e basında yer alan haberler, belgeler ya da sorunla ilgili başka yazılı bilginin de eklendiği bir mektupla başvurulabilir. Raportörler sorunları Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi’ne, bazen de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’na bildirirler.

Raportörlerin adları, görevleri ve iletişim bilgileri BM İnsan Hakları websitesinde (www.ohchr.org), “Konularına Göre İnsan Hakları” başlığı altında bulunabilir.

